

11 septembrie, ora 17.00

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

CONCERTELE DE LA ATENEU

ORCHESTRA FILARMONICĂ WÜRTH

CORUL ACADEMIC RADIO

ANU TALI dirijoare

CIPRIAN ȚUȚU dirijorul corului

TILL FELLNER pian

Enescu Poemul simfonic *Isis* (finalizat postum de Pascal Bentoiu)

Beethoven Concertul nr. 3 în do minor pentru pian și orchestră op. 37

Allegro con brio / Largo / Rondo. Allegro – Presto

Pauză (15 minute)

Beethoven Simfonia nr. 5 în do minor op. 67

Allegro con brio / Andante con moto / Scherzo: Allegro / Allegro – Presto

George Enescu (1881-1955): Poemul simfonic *Isis* (finalizat postum de Pascal Bentoiu)

Activitatea neobosită de cercetător și propagator al creației enesciene l-a condus pe compozitorul Pascal Bentoiu la investigații profunde, pe urmele manuscriselor, schițelor și proiectelor rămase de la maestru. Studiul în arhivele Muzeului Enescu i-au înlesnit posibilitatea de a se documenta pentru șirul de 31 de emisiuni susținute la Radio România Muzical, în anul 1996, ciclu dedicat întregii moșteniri componistice rămase de la marele artist. Astfel, cercetătorul a avut norocul să găsească printre hârtii schița în șase pagini a unui proiect pe care și-a propus și a reușit să-l completeze în conformitate cu viziunea maestrului Enescu. Era vorba de proiectul unui poem imaginat și conturat în paralel cu orchestrarea Simfoniei a IV-a. Se știe că numele zeiței Isis era atribuit de maestru prințesei adorate, Maria Rosetti-Tescanu (căsătorită Cantacuzino), începând cu momentul întâlnirii lor fatidice din anul 1907. La 16 ani după acea întâlnire, în anul 1923, compozitorul realizează un adevărat portret muzical al prințesei Maruca. Este o muzică misterioasă, tristanescă, pe care i-o dedică pe partitură, drept mărturie a pasiunii sale nemuritoare. Muzica poemului-omagiu este tainică, selenară, de o imensă tensiune emoțională. Pascal Bentoiu a orchestrat-o pentru o formație instrumentală restrânsă, alături de un grup vocal format din 16 până la 20 de soprane, cântând fără text, pe vocala a. Din înalta măiestrie a orchestratorului a rezultat o mișcare *adagio* amplă, ce descrie o curbă dinamică largă, în care intrarea vocilor feminine la mijlocul lucrării are efectul unui ecou-comentariu la tema *Oedip* din opera la a cărei desăvârșire lucra în acea perioadă. Prima audiție a poemului, cu durata de 45 de minute, a avut loc în anul 1999, interpretii fiind corul și orchestra Filarmonicii din București, sub bagheta dirijorală a lui Cristian Mandeal.

Ludwig van Beethoven (1770-1827): Concertul nr. 3 în do minor pentru pian și orchestră op. 37

Cel de al treilea concert pentru pian și orchestră a fost compus de Beethoven în anul 1800. Era o perioadă de mari schimbări în viața compozitorului. Începea o nouă fază, cu schimbări legate de speranțe și vise de independență creatoare. El își întâmpină cu fervoare statutul de compozitor independent, sigur pe forțele proprii și pe potențialul său artistic. Concertul al treilea apare în aceeași perioadă cu Simfonia I, cu Cvartetele de coarde op. 18, cu Septetul și cu Uvertura *Prometeu*. Este prima perioadă a maturității, când tânărul maestru se desprinde de tutela stilistică a marilor înaintași, Haydn și Mozart, devenind el însuși un maestru în plină afirmare. Totodată, primele semne ale pierderii auzului ivite acum aveau să-l conducă spre o dramatică interiorizare, în timp ce, în mod paradoxal, idealul său de apartenență la umanitatea revoluționară îl mobiliza spre o înfrățire și o solidaritate cu forțele dinamice ale omenirii.

Program

Primul semnal privind caracterul noii lucrări concertante avea să fie chiar alegerea tonalității, do minor, gamă a dramatismului sumbru, obscur, gamă tristă, uneori chiar violentă, după cum statua estetica practică a timpului. Această alegere avea să delimiteze albia sonoră a viitoarei capodopere.

Prima mișcare, *Allegro con brio*, anunță elementele de bază ale conținutului încă de la fraza de deschidere orchestrală. Aceasta e formată dintr-un arpeggiu, o mică scară și două salturi de cvartă coborâtoare, o pauză plină de tensiune, urmată de consecventul frazei, un răspuns la prima parte, situat în zona armonică a dominantei. Intrarea pianului stabilește caracterul energetic, plin de forță al materialului tematic. Instrumentul solist expune în plină lumină și fără urmă de ezitare, tema preluată de la orchestră, în vreme ce aceasta introduce tema secundară, calmă dar nu lipsită nici ea de forță. Cei doi protagoniști conversează și se completează reciproc într-o discuție gravă însă neconflictuală, ca într-o conversație între egali. Aceasta se finalizează cu o cadență spectaculoasă și apoi cu cascade de arpegii în valori de șaisprezecimi. Mișcarea se încheie cu o ultimă afirmare puternică a tonalității do minor.

Partea a doua, *Largo*, se deschide cu expunerea unei teme lirice în care pianul își prezintă ideea poetică în tonalitatea mi major, gamă cu potențial de tandrețe, căldură, energie și luminozitate. Urmează conversația antifonică între pian și orchestră. Instrumentul solist are intervenții bogat ornamentate, dezvoltă elementele improvizatorice, după care se întoarce la tema inițială ce încheie mișcarea lentă prin această concluzie ferm repetată.

Partea a treia, *Allegro*, e un rondo de proporții ample, având la bază o temă plină de voieșie, de energie și muzicalitate elegantă. Iar cealaltă temă e o zglobie succesiune de figuri coborâtoare în tonalitatea mi bemol major. Ambele melodii sunt afirmate atât de pian cât și de ansamblu, care le pronunță cu dramatism, în jocul dansant al formei de rondo. Se cuvine a fi făcută aici o observație importantă cu caracter istoric. Acest rondo a fost primit de unii auditori inițiați ai momentului din elita muzicală vieneză, ca un adevărat șoc. S-a speculat chiar asupra caracterului său demonic, agresiv. Dar în curând, structura lui complexă a fost înțeleasă și creată sonor de interpreți renumiți, după ce autorul însuși lansase public concertul. Contrastele dramatice au fost subliniate încă și mai mult, iar episoadele expresive au fost investite cu și mai mare căldură sufletească. Alternanțele de stare au devenit tot mai spectaculoase, conducând la interpretii de mare valoare la adevărate revelații spirituale. În fine, o remarcabilă coda în *Presto*, și în tonalitatea omonimă, do major, aduce finalul concertului, odată cu clarificarea și rezolvarea definitivă a contrastelor dramatice care au marcat desfășurarea acestui concert. Impresia că a participat la un eveniment deosebit îl urmărește pe spectator și astăzi.

Cu acest sentiment de sărbătoare ne despărțim astfel de creația concertantă a unui Beethoven, tânăr revoluționar ce urma să devină simbolul dramatismului luptător în cadrul curentului romantic al Europei muzicale.

Ludwig van Beethoven: Simfonia nr. 5 în do minor op. 67

Zguduitoare prin pregnanța celor patru note ce întruchipează motivul destinului, plasată în teritoriul sumbru, dramatic, violent, obscur și trist, dar și cu tente de visare și plângere ale tonalității do minor, Simfonia a V-a îl portretizează magnific pe titanul de la Bonn, a cărui efigie domină lumea muzicală din toate timpurile. Conexiuni între structuri spirituale, dansuri întrerupte intempestiv fac ca participarea ascultătorului să fie de fiecare dată totală și copleșitoare. Capodopera a fost elaborată îndelung până la prima prezentare publică, produsă la Viena în decembrie 1808. A fost mai întâi o primă audiție precedată de prea puține repetiții și de o prea puțin sesizabilă participare a orchestrei. Cu toate defecțiunile de interpretare, critica a laudat lucrarea ca fiind genială, unică, plină de fantezie și chiar accesibilă. Următoarele prezentări au confirmat valoarea excepțională a simfoniei, care și-a croit un drum glorios în istoria genului, drum pe care se regăsește până astăzi.

Program

Partea I, *Allegro con brio*, cucerește ascultătorul prin puterea expresiei dramatice. Partea a doua, *Andante con moto*, e lirică, umană, sinceră, după modelul tradițional instituit în clasicism. Partea a treia, un *Allegro* dansant, e încărcată de vitalitate. Concluzia se găsește în Finalul încordat, tensionat, sugerând un triumf deplin asupra momentelor neprielnice care apar pe parcursul unei vieți. Iată de ce, deși precaut și sceptic în privința muzicianului atât de rebel, Goethe însuși a spus după ce a ascultat-o, despre această simfonie: „E foarte mare, foarte înaltă, ai putea să te temi de ea, dar o ascuți cu mândrie!!”

Lavinia Coman

Orchestra

Orchestra Filarmonică Würth a fost înființată în 2017 la inițiativa lui Reinhold Würth. Ansamblul aparține Forumului Carmen Würth din Künzelsau și reprezintă un alt reper în angajamentul cultural al Grupului Würth, alături de activitățile sale artistice. Claudio Vandelli este dirijorul principal al Orchestrei Filarmonice Würth din 2020. Încă de la primul concert de deschidere a ceremoniei Forumului Carmen Würth, Orchestra Filarmonică Würth a cucerit publicul cu un repertoriu vast, de la compoziții clasice la cele contemporane. Prin sunetul lor puternic și interpretările nuanțate, redau ascultătorului muzica din regiunea lor de origine,

Hohenlohe, ceea ce îi face unici ca orchestră simfonică profesionistă în regiune. Orchestra Filarmonică Würth și-a câștigat o reputație excelentă într-un timp foarte scurt și concertează alături de artiști renumiți pe scena din Künzelsau în fiecare sezon. S-a remarcat deja pe plan internațional prin apariții ca invitat în marile săli de concerte din întreaga lume. A concertat în săli precum Concertgebouw din Amsterdam, Cadogan Hall din Londra, National Concert Hall din Dublin, Festspielhaus Baden-Baden, Liederhalle din Stuttgart și Sala de Aur a Musikverein din Viena.

Stagiunea 2023/24 Orchestrei Filarmonice Würth promite din nou concerte extraordinare cu soliști de renume internațional. Printre alții, orchestra a invitat soliști de renume, printre care Aida Garifullina, Diana Damrau și Nicolas Testé, Francesco Piemontesi, Alban Gerhardt și Julian Prégardien. Pe lângă dirijorul principal Claudio Vandelli, la pupitrul Würth Philharmoniker se află frecvent și alți dirijori invitați, printre care Anu Tali, Charles Dutoit, Jörg Widmann, Pavel Baleff și Martin Panteleev (primul dirijor invitat).

©Ufuk Arslan

Cor

Fondat în 1940, sub conducerea dirijorului și compozitorului Ioan Croitoru, **Corul Academic Radio** are astăzi un repertoriu foarte vast și variat, ce cuprinde: oratorii, cantate, madrigale, poeme, balade și numeroase miniaturi.

Creat pentru a susține repertoriul vocal-simfonic al stagiunii de la Sala Radio și al înregistrărilor Radio România, Corul Academic Radio s-a impus în scurt timp ca o formație de elită, condus fiind de-a lungul anilor de: Dumitru D. Botez, Gheorghe Danga, Dumitru D. Stancu, Constantin Petrovici, Emanuel Elenescu, Alexandru Șumski, Carol Litvin,

Aurel Grigoraș, Dan Mihai Goia. În prezent, Corul Academic Radio este pregătit și condus de Ciprian Țuțu. În spiritul tradiției muzicii corale naționale, evoluția ansamblului este marcată și de constituirea unei preocupări specifice formației, prin concertele și imprimările formulelor "à cappella".

Concomitent cu asigurarea programelor stagiunilor muzicale de la Sala Radio, Corul Academic Radio asigură efectuarea înregistrărilor pentru discuri și pentru fondul muzical Radio, promovând valori importante ale creației românești tradiționale sau de actualitate, inclusiv prime audiții, numeroase fiindu-i dedicate.

Corul Academic Radio a participat la turnee în Germania, Spania, Grecia, Cipru, Israel etc., colaborând adesea cu orchestre de renume, sub baghete de prestigiu din țară și din străinătate. Participările la Festivalul Internațional „George Enescu” sau la Festivalul Internațional al Orchestrelor Radio „RadiRo” au confirmat valoarea ansamblului Radio România.

©Cristian Barcan

Anu Tali este una dintre cele mai captivante și versatile dirijoare de pe scena internațională actuală, o artistă a cărei ingeniozitate și creativitate artistică sunt aclamate în întreaga lume de critici și de public deopotrivă.

Cele mai importante concerte din cadrul stagiunii 2022/23 includ o nouă producție a operei *Il Barbiere di Siviglia* de Rossini la Opera de Stat Unter den Linden din Berlin, apariții cu Philharmonia Orchestra, Orchestra Simfonică din Québec, Orchestra Simfonică Scoțiană BBC, Orchestra Națională din Bordeaux, Orchestra Filarmonicii din Duisburger, Orchestra Națională din Île de France și o revenire la Orchestra Filarmonică Regală.

Fost director muzical al Orchestrei Sarasota din Florida, Anu Tali dirijează în mod regulat orchestre din întreaga lume, inclusiv Orchestrele Filarmonice New Japan și Tokyo, Orchestra Națională a Franței, Orchestra Simfonică din Houston, Orchestra Mozarteum din Salzburg, Orchestra Simfonică RTVE și Orchestra Simfonică Radio Suedia. În Germania, a lucrat cu Orchestra Simfonică Germană din Berlin, Orchestra Simfonică a Radiodifuziunii Bavareze, Orchestra Konzerthaus din Berlin, Orchestra Filarmonică Germană de Cameră din Bremen și Ensemble Modern.

A avut un succes major cu producția *Carmen* la Opera de Stat din Magdeburg și a fost invitată să dirijeze Freiburger Barockorchester într-o producție a operei *Telemaco* de Gluck la Festivalul Schwetzingen și la Theater Basel. De asemenea, un alt concert important a inclus interpretări semispectaculoase aclamate ale operei *Songs of Wars I Have Seen* de Joseph Goebbels cu ansambluri precum London Sinfonietta la Lincoln Center din New York, London's Southbank Centre și în Saint Paul/Minnesota, Seattle și Barcelona. În 2021, a intrat în istorie ca prima femeie care a dirijat o operă la Teatro de la Maestranza din Sevilla, în producția *Carmen* de Calixto Bieito.

Împreună cu sora sa geamănă Kadri, Anu Tali a fondat Nordic Symphony Orchestra în 1997, cu scopul de a utiliza muzica drept instrument pentru unirea muzicienilor din întreaga lume, precum și dezvoltarea contactelor culturale între Estonia și Finlanda. În prezent, Orchestra Simfonică Nordică reunește muzicieni de la cele mai importante orchestre din lume, având membri din cincisprezece țări. În toamna anului 2007, orchestra a întreprins primul său turneu european la Berlin și München.

Înregistrarea sa de debut, „Swan Flight” (Zborul Lebedei) cu casa de discuri Finlandia/Warner Classics i-a adus lui Tali premiul ECHO Klassik Young Artist of the Year din 2003. Alte înregistrări includ *Action Passion Illusion* pentru Warner Classics, cu lucrări de Rachmaninov, Sibelius și Erkki-Sven Tüür. Albumul ei cu *Strata și Noësis* de Tüür, lansat la ECM, a fost, de asemenea, întâmpinat cu aprecieri din partea criticii.

Anu Tali a fost subiectul a numeroase documentare realizate de televiziuni internaționale precum ARTE, NHK Japonia, YLE Finlanda și Deutsche Welle. Și-a început cariera muzicală ca pianistă, absolvind Conservatorul din Tallinn, înainte de a se forma ca dirijoare la Academia de Muzică din Estonia cu Kuno Areng, Toomas Kapten și Roman Matsow. Între 1998 și 2000 a studiat la Conservatorul de Stat din Sankt Petersburg cu Ilya Musin și, ulterior, cu Leonid Kortchmar și Jorma Panula.

©Kadri Tali

Dirijorul corului

Dirijor al Corului Academic Radio din 2016, **Ciprian Țuțu** a propus o diversificare și o modernizare a repertoriului ansamblului. Născut la Brașov, a absolvit cursurile Facultății de Muzică din orașul natal (specializarea Pedagogie Muzicală – dirijat cor academic și masterat în Stilistică dirijorală). În anul 2013 a susținut teza de doctorat în cadrul Universității Naționale de Muzică din București, iar în anul 2015 a absolvit cursurile postdoctorale din cadrul Universității Transilvania din Brașov, având ca temă de cercetare *Vocea umană și implicațiile ei în interpretarea corală contemporană*.

Din anul 2000, Ciprian Țuțu este și dirijor al Corului Gheorghe Dima din Brașov. Activitatea sa dirijorală cuprinde manifestări artistice diverse, de la spectacole de operă, până la concerte *à cappella*, cu acompaniament, precum și vocal-simfonice, în compania unor importante orchestre din țară și străinătate. Ca dirijor al corului mixt Gheorghe Dima a concertat în anul 2005 alături de orchestra Filarmonicii „Dmitri Șostakovici” din Sankt-Petersburg (în program oratoriul *Matthäus Passion* de J.S. Bach), iar în anul 2007 a prezentat, alături de Filarmonica din Roma, o lucrare contemporană – oratoriul San Camillo de Lellis de Collafranceschi. În anul 2015 a obținut o bursă din partea Universității *Transilvania* (Brașov) și a participat la Masterclass-ul Internațional de Dirijat și Cânt Coral - Sarteano (Italia), unde a studiat cu Simon Carrington (Yale University, SUA și fondator al sextetului vocal *The King's Singers*), Brian O'Connell (Boston University, SUA) și Bronislawa Falinska (Padua Music Conservatory, Italia).

Din anul 2012, ocupă și funcția de maestru de cor la Opera Brașov, de-a lungul celor patru stagioni pregătind sau dirijând ansamblul coral al instituției în peste 100 de spectacole. De asemenea, Ciprian Țuțu s-a aflat la pupitrul orchestrei Operei Brașov, conducând în perioada 2013-2015 un număr de 7 gale sau concerte de arii și coruri din opere.

În prezent este conferențiar universitar al Universității *Transilvania* din Brașov și cadru didactic asociat al Universității Naționale de Muzică din București.

Cariera internațională a lui **Till Fellner** a început în 1993 cu premiul I la renumitul concurs Clara Haskil din Vevey (Elveția). De atunci, a fost invitat să concerteze alături de marile orchestre în concerte și diverse festivaluri. În calitate de solist, a concertat alături de Orchestra Filarmonicii din Berlin, Orchestra Filarmonicii din Viena, Orchestra Concertgebouw din Amsterdam, Orchestra Filarmonicii din New York, Orchestra Simfonică din Boston, Orchestra Simfonică din Chicago și Orchestra Simfonică NHK. Till Fellner a colaborat cu Claudio Abbado, Vladimir Ashkenazy, Herbert Blomstedt, Semyon Bychkov, Christoph von Dohnányi, Christoph Eschenbach, Bernard Haitink, Nikolaus Harnoncourt, Manfred Honeck, Sir Charles Mackerras, Sir Neville Marriner, Kurt Masur, Kent Nagano, Jonathan Nott, Kirill Petrenko, Hans Zender și mulți alții. În domeniul muzicii de cameră, Till Fellner colaborează în mod regulat cu violonista Viviane Hagner, cu tenorul Mark Padmore și cu Cvartetul Belcea. În primăvara anului 2023, el a efectuat un turneu în Japonia cu mezzosopra germană Anna Lucia Richter. În ultimii ani, s-a consacrat prin două pietre de hotar ale repertoriului pianistic: *Clavecinul bine temperat* de Johann Sebastian Bach și cele 32 de sonate pentru pian de Ludwig van Beethoven. A interpretat ciclul Beethoven între 2008 și 2010 la New York, Washington, Tokyo, Londra, Paris și Viena. Till Fellner a interpretat în premieră lucrări de Kit Armstrong, Harrison Birtwistle, Thomas Larcher, Alexander Stankovski și Hans Zender. Casa de discuri ECM, pentru care Till Fellner înregistrează în exclusivitate, a lansat Primul volum al *Clavecinului bine temperat* și Invențiunile la două și trei voci de J. S. Bach, Concertele pentru pian nr. 4 și 5 de Beethoven cu Orchestra Simfonică din Montreal și Kent Nagano, muzică de cameră de Harrison Birtwistle, iar în 2018 un disc cu înregistrări live din cadrul unui concert cu lucrări de Liszt și Beethoven. În 2016, Alpha Classics a lansat înregistrarea cvintetului cu pian de J. Brahms cu Cvartetul Belcea, proiect care a primit premiul Diapason d'Or de l'Année. În Viena, orașul său natal, Till Fellner a studiat cu Helene Sedo-Stadler, iar în continuare s-a perfecționat cu Alfred Brendel, Meira Farkas, Oleg Maisenberg și Claus-Christian Schuster. Din 2013 predă la Școala Superioară de Arte din Zurich. În 2019 a fost președintele juriului la ediția cu numărul 62 a Concursului Internațional de Pian „Ferruccio Busoni” din Bolzano.

©Kaupo Kikkas